

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ОСНОВИ ФАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ГАЛУЗІ «ЕКОЛОГІЯ ЛЮДИНИ»

Викладені критерії загальнолюдської і фахової етики, що є важливими для мотивації вищої освіти, розвитку науки «Екологія людини», яка поєднує в собі закони природи, фізіологію і свідомість людини; спрямована на вдосконалення духовності й порядності в людині як факторів, що здатні консолідувати суспільство, змусити людину жити згідно з законами природи, бути лідером і досягати успіху у фаховій діяльності.

Ключові слова: гермезтизм, мораль, етика, екологія людини, лідер, кваліметрія, порядність, компетентність, самовдосконалення, фахова діяльність.

Изложены критерии общечеловеческой и профессиональной этики, которые важны для развития науки «Экология человека», объединяющей в себе законы природы, физиологию и нравственность человека. Работа направлена на совершенствование духовности и нравственности, как факторов, способных консолидировать общество, заставить человека жить в соответствии с законами природы, быть лидером и достигать успеха.

Ключевые слова: гермезтизм, этика, лидер, нравственность, кваліметрія компетентность, самосовершенствование, профессиональная деятельность.

Set out the criteria and universal ethics that are important to the development of science «Human Ecology», combines the laws of nature and morality of human physiology. The work is aimed at improving the spirituality and morality, as factors that could consolidate the society, to make a person live according to the laws of nature, to be a leader and be successful.

Key words: germestizm, ethics, leader, morality, qualimetry competence, self-improvement, professional activity.

Актуальність теми. Нині особливо актуально серед факторів надання якісної освіти прагнути розвивати в людині, у фахівця вищої кваліфікації сприйняття принципів загальнолюдської етики, які сприяють вихованню людяності, удосконаленню суспільної поведінки, що відповідає законам природи і розвитку, дозволяє гуманно реалізовувати досягнення науково-технічного прогресу, формувати розумні й гармонійні стосунки між людьми, робить суспільство більш досконалим. Особливо це важливо для людей-лідерів, які мають органічно поєднувати духовність із професіоналізмом, особисте життя з виробничою діяльністю і підприємництвом [2].

Методика. Використали ретроспективне вивчення спеціальної літератури, проаналізували біографії ряду визначних особистостей та їх максими життєвої мудрості, узагальнили власні спостереження протягом багатьох років.

Викладення теми. У зв'язку з цим є корисним звернутися до стародавньої науки «Гермезтизм». Гермезтизм як наука заснований за IV тисячоліття до нашої ери верховним жрецем Стародавнього Єгипту Гермесом Трисмегистом (тричі великий святотець). Основи цієї науки викладені в 42 книгах, основною з яких є «Книга Тота». Гермес обґрунтовував єдність

матеріального й ідеального, законів природи зі суспільними законами, розробляв трансний метод здобування енергії та методи впливу на психіку (чимось подібні до системи Йога), вплив спеціальних церемоній (у тому числі й релігійних) на світогляд та емоційний стан людини тощо. Його афоризм, що широко використовується в усі історичні часи, такий: «Якщо ви хочете пізнати Всесвіт, то пізнайте себе!» [3; 7]. Тема поєднання матеріального з ідеальним, фізичного з інтелектом із метою розробки дієвих факторів удосконалення і самовдосконалення людини є актуальними. Цим обумовлено те, що ми звертаємо увагу на цю тему, оскільки, як писав В. Шекспір:

Рост жизни не в одном развитии мышц.

По мере роста тела, в нём, как в храме,

Растет служенье духа и ум.

У наш час, зокрема, морально-етичні основи професіоналізму необхідно розглядати значно ширше і по-філософськи, пов'язуючи їх зі суспільним лідерством. Лідерство – це усвідомлення відповідальності, перш за все за своє життя, за життя рідних, близьких, колективу, суспільства. Лідер – це людина, яка свідомо бере на себе відповідальність за події, а не перекладає її на інших; людина, яка керується мудрістю, живе гідно, діє чесно і справедливо, згідно з

принципами загальнолюдської і космічної (доцільної, позитивної) етики. Така людина є щасливою, урівноваженою, доброзичливою, радісною, випромінює енергію, що спонукає до дії її та інших. А щастя для неї – це не місце, куди можна чи потрібно дійти, – це внутрішній позитивний і активний стан, який вона для себе створює. Щастя для неї приходить найчастіше тоді, коли вона живе і працює за своїм істинним покликанням, не заради себе, а заради людей [3; 5; 8].

Основні ознаки лідера (мудрість, компетентність, життєва сила, професіоналізм, мужність, доброта, справедливість, співчутливість, любов до людей тощо) сформувались протягом суспільної історії – в античні часи (аристократизм), в періоди середньовіччя (лицарство, шляхетність) і новітньої історії (інтелігентність, порядність) як фактори суспільної гармонії, особистої досконалості й удосконалення суспільних відносин. Лідер має бути готовим до поразок і страждань, без них не буває успіху і радості [1; 6; 8].

На основі гермезистиму, морально-етичних парадигм у наш час формується ще більш інтегрована гуманітарна, з елементами дидактики, наука – **екологія людини**.

Нашою метою є узагальнення сучасних аксіоматичних положень екології людини, їх систематизація та популяризація. Безумовно, ці положення необхідно вивчати, розвивати, поглиблювати і розширювати. Цьому допоможе ознайомлення з їх загальним змістом:

– Необхідно вчитися постійно думати, у чому основна твоя місія й обов'язок перед природою, людьми, близькими, рідними. Адже гідно жити для людини – це діяти у відповідності з обов'язком і призначенням.

– Високо цінувати мудрість, а мудрість завжди приходить із глибокими і постійними роздумами. Підкорювати свої дії і вчинки лише мудрості. Вчинки, що суперечать мудрості, завжди мають негативні наслідки.

– Слід зрозуміти, що все має свою причину, нічого в житті без причини не відбувається. Необхідно вчитися бачити, розуміти причини, а не тільки їх наслідки.

– Необхідно вчитися аналізувати всі проблеми не тільки з людьми, але й наодинці. Учися тому, у чому людина має найбільшу потребу.

– Визначні люди завжди залишаються простими і природними, і за це їх люблять. Геніальне – завжди просте. Простота – це наш природний стан, наша велич.

– Довіра – виняткова позитивна риса людини. Без довіри немає дружби. Без дружби немає щастя. Без довіри нема друзів, а друзі – це наша радість від людського спілкування, можливості вербально повернутися в нашу молодість, що впливає на нинішній морально-етичний стан.

– Формувати вміння працювати з книгами зі своїми друзями і вміти знаходити час читати хороші книги, хоч 30 хвилин, але кожного дня. Книги допоможуть стати «на плечі гігантів», щоб бачити

далі і вміти більше. Робота з книгою розвиває мислення, а якість мислення впливає на якість життя. Регулярно читай хороші книги, перевірені часом і високо оцінені людством, адже всі книги перечитати неможливо та й не варто. Перемагає час не багато книг, навіть одиниці. Книги – джерело мудрості, вічна генетична пам'ять людства. Хороші книги необхідно вивчати, а не просто читати.

– Найбагатша не та людина, яка більше від усіх має, а та, яка менше від усіх має потреб і в побуті, і в одязі, і в харчуванні. Потреби такої людини природні, розумні й прості.

– Оцінуй помилки і невдачі як уроки, як каталізatori до дії і руху вперед. Помилки – це одна з характерних й обов'язкових ознак життя. Помилки і поразки органічно пов'язані з правильними рішеннями, успіхом і перемогами. Учися на помилках інших, а не лише на своїх. Не повторюй одні й ті ж помилки багато разів. Учись примушувати помилки і невдачі сьогодення служити майбутньому. А якщо ти спробуєш свої роздуми над помилками зафіксувати на папері, то найбільш глибоко зрозумієш суть і збагатишся досвідом. Надійний спосіб зробити завтрашній день кращим, якщо ти зрозумієш, що робив неправильно сьогодні.

– Учись максимально зосереджуватися на тому, що є в твоєму житті найбільш важливим. Поль Брег зауважував: «Найрозумніша людина та, яка завжди робить те, що потрібно». Плануй свою діяльність, але вміє не бути рабом своїх планів, не перетворюй їх у догму. Найкраща турбота про майбутнє полягає в тому, щоб повною мірою реалізувати сьогодення.

– У твоєму житті не повинно бути хаосу, безладдя, а лише порядок, гармонія і рух вперед. Суєта – це бич сучасного світу. Захист від суєти – влада над собою, дружба з природою. Життя має здійснюватися за розробленою тобою стратегією. Стратегія життя – це твоє життя сьогодні і бачення майбутнього.

– Вір у себе, у тобі знаходяться надзвичайні сили і можливості. Не бійся своїх можливостей, а реалізуй їх.

– Будь людиною духовною, але не містичною і фанатичною, це значить, що ти керуєшся об'єктивними природними знаннями, благородними цінностями, ти чесний і порядний. Оцінуй себе і людей як неповторні творіння Великої Природи для реалізації добра на планеті Земля.

– Пізнай свої вади і постійно веди боротьбу з ними.

– Не став перед собою питань, що ти можеш одержати від людини, частіше думай над тим, що ти їй можеш дати.

– Більше працюй над тим, щоб удосконалювати себе, а не над тим, щоб змінювати інших. Ти не поліцейський життя. Люди, які тебе оточують – це дзеркало, у якому відображуються твої найкращі і найгірші риси. Усе, що нас дратує в інших людях, допомагає нам розуміти самих себе. Світ стає кращим

або гіршим залежно від того, кращими чи гіршими стаємо ми самі. Тому замість того, щоб бачити лише вади в людині, шукай у неї позитивні риси.

– Не можна розпоряджатися життям інших людей, оскільки ми не боги. Не можна погано говорити про людей, це тебе принижує. Краще більше говорити про хороші риси людини, це тебе звеличує.

– Любити людей, але це не потурання, не дозвіл сидати тобі на «шию». Любов благодворна тоді, коли вона мудра, а мудра любов тоді, коли в ній органічно поєднуються співчуття з вимогливістю, а іноді з рішучістю. Люди дозволяють собі чинити з тобою так, як ти їм це дозволяєш.

– Дисципліна і самодисципліна – це віддзеркалення високої культури і фактор успіху. Потенціал здібностей може реалізуватися лише за умови дисципліни і самодисципліни.

– Самопізнання – це дорога до особистого самовдосконалення. Чим більшу внутрішню роботу ти будеш виконувати над собою, тим глибше і ширше будеш сприймати світ. Володіє своєю свідомістю, це дозволить тобі мати волю контролювати самого себе. Це забезпечить те, що кожний наступний день життя буде світлішим, багатшим за попередній.

– Таємниця щастя проста – пізнай, знайди те, чим ти дійсно дуже любиш займатися, а тоді сконцентруй усі свої сили на цій справі, і це забезпечить тобі не лише задоволення, радість життя, але й успіх. Щастя – це дорога, шлях до мети, це здоровий плин життя, життя дитинством своїх дітей, життя заради тих, кому ти дійсно потрібний. Усе це значно прекрасніше, ніж кінець цієї дороги.

– Не вважай, що ти безгрішний, адже ти добре знаєш усі свої гріхи, знають їх і люди.

– Якщо хочеш, щоб панувала творчість, то бійся конформізму (схиляння перед авторитетами, безапеляційне сприйняття чийсь думки тощо), оскільки світ є таким, яким ти його бачиш, а це не завжди є істина і вища досконалість. Кожен бачить світ по-своєму і, можливо, краще за тебе.

– Твій ентузіазм і ентузіазм людей значною мірою обумовлюються доброю метою і справедливістю. Висока мета і надія дають нам енергію, ентузіазм. Велика внутрішня потреба людини – жити заради високої та красивої мети і мрії.

– Будь щирим і відвертим перед собою і людьми. Пам'ятай, що справжня дружба там, де одне одному говорять лише правду, де друзі одне від одного нічого не чекають взамін, окрім розуміння, співчуття, готовності прийти на допомогу за будь-якої ситуації. Дружба – це єдність світобачення і думок.

– Професіоналізм – багатство, яке необхідно постійно примножувати, удосконалювати, але не слід робити життя «стерильним» – займатися лише професійною діяльністю, це звужує горизонти світогляду, обмежує творчість, притупляє інтелектуальний зір. Життя має бути гармонійним, повним і повноцінним.

– Компетентність – найцінніша риса лідера-професіонала. А щоб бути компетентним, необхідно

бути дуже допитливим і якомога більше звертати уваги на те, що відбувається довкола.

– Навчися не відкладати виконання корисної справи, навіть тоді, коли вона надскладна. Дорога підкоряється тому, хто нею йде. Ідеї народжуються спонтанно, а їх реалізація починається з маленького. Мудрий робить зразу те, що немудрий робить на фініші. Але пам'ятай і те, що немає нічого більш безплідного, ніж добре робити те, чого взагалі робити не слід.

– Тільки мудрість дозволяє правильно визначити напругу життя, швидкість і ритм виконання справи, дотримуватися рівноваги. А правильними вони є тоді, коли гарантують своєчасно дійти до поставленої мети і зберегти здоров'я, радість від життя.

– Розцінюй конкуренцію не як прагнення за будь-яку ціну перемогти, а як прагнення працювати краще, досконаліше. Ми всі з одного людського роду, де все взаємопов'язане, тому перемагати повинні всі. Якщо ти мрієш про перемогу, то не забувай і про можливу поразку. Коли всі люди прагнуть працювати в гармонії – успіху досягають усі і в житті панує радість, яка є невичерпним джерелом благодійної енергії. Тільки за такої умови довколишній світ стає кращим.

– Бережи час – це найцінніше багатство. Не забувай, що найбільше часу в нас забирають часу наші друзі. Навіть кожна секунда, витрачена на погані думки – це втрачена секунда нашого життя, оскільки погані думки не сумісні з радістю, зі щастям.

– Тяжка хвороба – безмірна жага до успіху, слави, грошей і влади. Ця хвороба знищує тепло людських стосунків, доброту і благодворну віру в істинний сенс життя.

– Турбуйся про своє добре ім'я і хорошу репутацію – це велика цінність. Ніколи не роби того, що може їх зіпсувати. Поєднуй мудрість, волю, співчуття і справедливість.

– Будь терплячим, нічого не приходиться відразу, миттєво, для всього потрібен час. Не соромся тих кроків, вчинків, якщо ти впевнений, що вони правильні.

– Учися зосереджувати увагу на конкретній меті. Концентрація уваги – це фактор творчості.

– Найгірша наша риса – прагнення до помсти. Тому, перш ніж почати здійснювати помсту, викопай дві могили, першу з яких – для себе.

– Кожне наше слово, думка, наміри і плани несуть енергію. Думай про хороше і благородне, говори лише добрі слова, оскільки вони є згустками позитивної чудодійної енергії. Наші думки і слова створюють наш світ. Твої бажання теж впливають на твоє життя, породжують енергію й ентузіазм.

– Щоб одержувати від життя більше, ти повинен і віддавати більше. Найдрібнішу роботу й обов'язки виконуй якісно та сумлінно. Визначні лідери – це лідери, які служать тим, ким керують. Це осяває їх почуттям відповідальності, наповнює енергією і ентузіазмом.

– Здоров'я – найважливіший фактор усіх твоїх успіхів. Міцне здоров'я легко поєднуються із сильним духом і волею. Вчися постійно дбати про його збереження. Навчися розпочинати день рано на світанку, дотримуйся режиму і ритму. Харчуйся повноцінно, але не надмірно. Погана дієта впливає не лише на здоров'я, а й на життя. Навчися правильно дихати. М'язам забезпечуй фізичне навантаження. Для підтримання здоров'я необхідні фізичні, інтелектуальні, емоційні і духовні навантаження. Ні в чому не впадай у крайнощі, усе, що надміру – погано. Якщо не знаходитимеш часу для збереження здоров'я, то будеш витрачати багато часу на боротьбу з недугами.

– Спілкуйся з природою. Природа – надійний товариш, зміцнює здоров'я, сприяє глибоким роздумам, творчим пошукам, захищає від суєтності. Природа – це гармонія і мудрість, тому щоб вона служила тобі – знайди час помилуватися зоряним небом, сходом сонця, піснею птаха, шумом моря, шелестом лісу.

– Не найважливіше те, на якій посаді ти завершуєш свою кар'єру, найважливіше те, якою людиною ти став і чим засіяв поле свого життя. Постійно і в малому, і в великому роби те, що корисно для людей і покращує світ. Велич і місія людини полягає в тому, щоб жити і діяти для великої і благородної справи – зробити наш світ кращим. Ціна величчю – висока відповідальність за кожне слово, думку, вчинок, дії.

– Мета життя – це життя з метою. У кожної людини є своя мета, своя місія, своя «одісея» життя. Радуйся життю, будь натхненим, радісним, допитливим, зосередженим, справедливим, співчутливим, мужнім. Пам'ятай, що ці риси виховуються наполегливою і напруженою працею над самовдосконаленням, але тільки вони і роблять тебе богом твого життя.

Згідно з гермезистимом, перед аристократом, керівником будь-якого рівня ще 2 тисячі років тому висувалися такі вимоги:

- благочестивість і благородність;
- справедливість;
- досвідченість у своїй справі;

- гострий розум;
- рішучість;
- урівноваженість, спокійна реакція на будь-що;
- простота і стриманість у поведінці.

Керівник:

- не дуже турбується про свій зовнішній вигляд й особисті потреби;
- не жадібний;
- не користололюбний;
- захищає права своїх підлеглих;
- мало пить;
- вночі думає над тими питаннями, які треба вирішити завтра;
- усе, що слід зробити, продумує й аналізує повільно, але коли вирішив, то діє рішуче і швидко;
- не зазнається при успіхах і не падає духом при невдачах;
- володіє передбачливістю;
- про те, що необхідно робити, радиться з багатьма, але своїми намірами ділиться лише з найбільш довіреними людьми;
- уміє чітко визначати, хто на що здатний і кому що можна довірити;
- хитрих і лукавих остерігається більше, ніж злих;
- уміє обманювати ворога, приховувати поразки і примножувати успіхи;
- розуміє, що за надмірну жорстокість ненавидять, а за поблажливість платять зневагою;
- перед битвою веселий, у битві мужній.

Висновки. Ці критерії лідера є актуальними, корисними й нині. А звернення до етичних засад минулого та сьогодення є важливим для розвитку особливої науки – *екології людини*, що поєднує в собі природу, фізіологію, інтелект і свідомість людини. Ця наука спрямована на вдосконалення духовності й порядності в людині як факторів, що здатні консолідувати суспільство, змусити людину жити згідно з законами природи та добра. Екологія людини базується на загальнолюдських і фахових морально-етичних засадах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баландин Р. К. Вернадский : жизнь, мысли, бессмертие / Р. К. Баландин. – М. : Знание, 1979. – 176 с.
2. Давиденко В. М. Вступ до спеціальності (гуманізація фахової освіти) / В. М. Давиденко. – Миколаїв : МДАУ, 2007. – 34 с.
3. Давиденко Н. М. О жизни на Земле / Н. М. Давиденко. – М. : ГЕОС, 2005. – 392 с.
4. Живая Этика : избранное / [сост. М. Ю. Ключниковой]. – М. : Республика, 1992. – 414 с.
5. Кропоткин П. А. Этика / П. А. Кропоткин. – М. : Полит. Лит., 1991. – 496 с.
6. Лихачев Д. С. Письма о добром и прекрасном / Д. С. Лихачев. – Симферополь : Таврия, 1990. – 176 с.
7. Монтень М. Э. Опыт / М. Э. Монтень. – М. : Правда, 1991. – 656 с.
8. Шарма Р. С. Монах, который продал свой «феррари» [Электронный ресурс] / Р. С. Шарма. – Режим доступа : <http://www.koob.ru>.

Рецензенти: Добровольський В. В., к.т.н., доцент;
Троїцький М. О., завідувач лабораторії екологічної безпеки земель і якості продукції
ДУ Миколаївський центр Облдержзродючості.

© Давиденко В. М., 2012

Дата надходження статті до редколегії 01.04.2012 р.

ДАВИДЕНКО Володимир Маркович – кандидат біологічних наук, доцент кафедри ветеринарії, якості та безпечності продукції, Миколаївський національний аграрний університет.